

NÉPRAJZI ÉS HELYTÖRTÉNETI FILMESEK TALÁLKOZÓJA*

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Kettős minőségben állok itt Önök előtt. Mint a Magyar Művelődési Intézet munkatársa, és mint a Honismereti Szövetség elnöke kétszeresen is köszönöm e rangos filmszemle szervezőinek a megnyitásra való megtisztelő fölkérést. Mindkét intézménynek számottevő szerepe volt, van, és remélem a jövőben is komoly jelentősége lesz a néprajzi és a helytörténeti, összefoglalóan talán mondhatjuk így: a *honismereti* filmezés területén.

A Magyar Művelődési Intézetben – és jogelődjében a Népművészeti majd a Népművelési Intézetben – komoly hagyománya volt és van a néprajzi filmezésnek. Olyan nevek fémjelzik az 1950-es években kibontakozó, és az 1960-as években itt folyó munkát, mint K. Kovács László, Luby Margit, Martin György, Pesovár Ernő, Raffay Anna, Szóts István és mások. Ebben az időben elsősorban a különböző táncdialektusok felvételére került sor, mégpedig nem csupán a megörökítés érdekében, hanem az Intézetben folyó tánc- és általában a hagyománykutatás szerves részeként. De napjainkban is jelen van a néprajzi és a helytörténeti filmezés a Magyar Művelődési Intézetben, egyrészt a Kortárs Művészeti Oszályon folyó, és elsősorban a hazai és a határon túli amatőr filmeseket segítő módszertani munkában, másrészt pedig a Látószög Stúdió tevékenységében, ahol az Intézet különböző rendezvényeinek dokumentálásával, továbbá önálló filmek készítésével foglalkoznak.

Aligha tagadhatjuk, hogy az 1920-as években kezdődött néprajzi filmkészítés mellett a helytörténeti filmezés legfőbb amaz kisöccsének tekinthető. Őszintén megvallva, a honismereti mozgalomban eddig elsősorban az ország-fényképezés, a lakóhely és a szülőhely fotón történő megörökítése szerepelt a programokban, mégpedig nem is sikertelenül. Bizonyoság rá az a sok ezer helytörténeti értékű felvétel, ami a megyei levéltárakban és az Országos Levéltárban összegyűlt. A helytörténeti filmezés azonban mindaddig kívül maradt a szervezett honismereti mozgalom hatókörén.

Ezért kell üdvözlőnk és megkülönböztetett figyelemben részesítenünk a nyíregyházi Váci Mihály Városi Művelődési Központ és Gyermekcentrum kezdeményezését, melynek során, a XX. Országos Néprajzi Filmfesztivállal összekapcsolva megrendezi az I. Helytörténeti Dokumentumfilm Szemlét is. Biztosan nem vagyok egyedül azzal a reménnyel, hogy ez az esemény lendületet ad a helytörténeti dokumentumfilmezésnek, és a Honismereti Szövetséget is tevékenyen bekapcsolja ebbe a szép munkába.

A következő napokon levetített negyvenegynéhány néprajzi és helytörténeti témájú film a dokumentációs és művészi értékein túl bizonyára számos egyéb tanulsággal is szolgál. Ezért külön is üdvözlendő az a szervezési megoldás, hogy a filmvetítéseket az alkotók és a zsűritagok szakmai megbeszélései követik. Ezek során bizonyára napirendre kerülnek majd olyan fontos kérdések, mint hogy:

– A néprajzi filmezés évszázados tapasztalatai miként hasznosíthatók a helytörténeti filmezés különböző területein?

– Vajon a helytörténeti témájú filmekben is megmutatkoznak, elkülönülnek-e a néprajzi filmek jellegzetes műfaji sajátosságai: a film „jegyzetelésre”, dokumentálásra való használata, művészi megjelenítése, valamint a témák monografikus igényű feldolgozása?

– Szembe- vagy éppen összhangba kerül-e a néprajzi és a helytörténeti filmek dokumentációs értéke a „nézhető-séggel”, vagy mondjuk így: az esztétikai értékekkel?

– Milyen megoldásokat hoznak a vetített filmek a téma és a tartalom egységének vagy éppen ellentmondásainak kérdésében?

– Miként lehet meghatározni a *helytörténeti film* sajátosságait, s hogyan lehetne kidolgozni a helytörténeti kutatásokra alapozó, a helyi közösségi ismeretanyagra épülő dokumentumfilm műfaját?

– De leginkább arra vagyok kíváncsi, milyen irányba mozdítja ez a filmfesztivál a néprajzi – és talán a helytörténeti – filmezés világának azt a régóta tartó és igen hasznos vitáját, amely a dokumentumfilmezés „objektív” és „szubjektív” voltát, egyik vagy másik szemlélet kizárólagosságát latolgatja.

Biztos vagyok benne, hogy ezeken kívül is sok, izgalmas kérdés fölmerül majd a fesztivál során lezajló szakmai és baráti beszélgetéseken. Remélem, hogy ezek során szóba kerül majd az is, hogy a jövőben miként tud a Magyar Művelődési Intézet és a Honismereti Szövetség szorosabban és szervezettebben bekapcsolódni a – tudomásom szerint két esztendő múlva esedékes – fesztivál szervezésébe.

Ez lehet az előttünk álló három nap egyik fontos hozadéka. De a legfontosabb: a vetített filmekben való értő gyönyörködés, a szakmai elmélyülés, valamint az egymást jól ismerő művész-szakemberek találkozása, a zöld és a fehér asztalok melletti hasznos eszmecseréje. Ehhez kívánok sok sikert, örömet és tanulságot!

*Elhangzott 2002. április 11-én, Nyíregyházán, a XX. Országos Független Néprajzi és I. Országos Független Helytörténeti Dokumentumfilm Szemle megnyitóján.